

Филипчук М.С.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри естрадної музики

Рівненського державного гуманітарного
університету

КЕРІВНИЦТВО ЕСТРАДНИМ КОЛЕКТИВОМ В СИСТЕМІ МУЗИЧНО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті розкрито особливості керівництва естрадним колективом та роль керівника в системі колективної музично-творчої діяльності.

Ключові слова: керівництво естрадним колективом, педагогічна робота, організаційна діяльність.

Аннотация. Филипчук М.С. Руководство эстрадным коллективом в системе музыкально-творческой деятельности. В статье раскрыты особенности руководства эстрадным коллективом и роль руководителя в системе коллективной музыкально-творческой деятельности.

Ключевые слова: руководство эстрадным коллективом, педагогическая работа, организаторская деятельность.

Summary. Filipchuk M.S. Concept of leadership of variety group in system of musical-creative activity. This article reveals the concept of leadership of variety group and role of the leader in the system of collective musical-creative activity.

Key words: leadership of variety group, pedagogical work, organized activity.

Постановка проблеми. Розвиток українського суспільства, демократизація і національне відродження викликають значні зміни в житті українського народу, оновлюють всі сфери його діяльності. Особливого значення набуває вирішення й проблема вдосконалення професійної підготовки спеціалістів-керівників творчих колективів, зокрема керівників естрадних колективів, на чому акцентує Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ століття).

Оскільки естрадна музика – явище надзвичайно динамічне, що активно розвивається, видозмінюється, керівництво естрадним колективом займає важливе місце в системі музично-творчої діяльності забезпечуючи належні умови для формування практичних умінь і навичок роботи з естрадним колективом. Слід зазначити, що дана проблема належним чином не вивчалася, вона не набула належного наукового обґрунтування, внаслідок чого чисельні методичні рекомендації являють собою тлумачення емпірично-суб'єктивного характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значимо, що в сучасній науковій літературі феномен керівництва активно досліджується зарубіжними і вітчизняними теоретиками менеджменту (Б.Андрушків, О.Кузьмін, М.Вудкок, І.Герчикова, О.Кравченко, В.Шуванов та ін.), психологами (В.Афанасьєв, Ф.Генов, В.Казмиренко, Р.Кричевський, В.Лозниця, А.Устюжанін, Ю.Утюмов та ін.), педагогами (В.Бондар, В.Пікельна, В.Симонов, І.Харламов, Р.Шакуров та ін.). Однак, єдиного підходу до трактування категорії „керівництво” в науковій літературі немає і дотепер.

У „Новому тлумачному словнику української мови” поняття „керівництво” трактується за такими змістовними характеристиками: спрямовувати діяльність кого-, чого-небудь; бути на чолі, когось, чогось; давати вказівки; розпоряджатися, старшувати, верховодити, правувати, порядкувати, начальникувати [5, 241]. Зокрема у „Словнику української мови” за редакцією Д.Гринчишина дається два визначення щодо поняття „керівництво”: 1) „спрямовувати, вести по якому-небудь шляху, вчити як треба діяти”; 2) „управляти”. В наукових категорія „керівництво” часто поєднується з категорією „управління”.

В психолого-педагогічних наукових дослідженнях категорія „керівництво” часто отожднюється з „управлінням”. Так, український психолог і педагог Н.Коломінський зазначає, що „керівництво - це процес взаємодії керівника з іншими людьми, в ході й результаті якої забезпечується їхня активна та скоординована участь у досягненні мети управління” [2, 6]. А.Шегда вважає основними факторами, які сприяють ефективному керівництву: підтримка підлеглих, гармонізація відносин, а також акцент на досягненні цілей, стимулюванні ентузіазму та сприяння роботі, що включає забезпечення необхідними ресурсами [13, 202].

На думку Ф.Хміля, „керівництво” – це вид управлінської діяльності, який на засадах лідерства та влади забезпечує виконання функцій менеджменту, формування методів менеджменту та їх трансформацію в управлінське рішення шляхом використання

Надійшла до редакції 31.10.2011

комунікацій” [9, 164]. Такої ж думки дотримується й А.Сороковий, який стверджує, що керівництво є „... складовою частиною системи управління і відображає характерний, постійний, стійкий зв'язок між виконавцями і керівником” [8, 187].

Слід зазначити, що в різний час сутність поняття „керівництво” визначалася вченими відповідно до рівня розвитку суспільства. За даними досліджень 70-80-х років, ця категорія розкривалася в таких характеристиках, як цілеспрямований вплив суб'єкта на об'єкт управління; вплив керуючої підсистеми на керовану з метою переведення останньої у якісно новий стан; впровадження елементів наукової організації праці [6]. Філософські, соціологічні і педагогічні погляди вчених на сутність керівництва відповідали тогочасним політичним і соціально-економічним умовам розвитку суспільства, характеру командно-адміністративної управлінської системи, яка розглядала суб'єкт-об'єктні взаємовідносини керівника з колективом. („керівництво - це вміння впливати на інших таким чином, щоб вони виконували роботу, що доручена організації” [6], „така діяльність, при якій одна людина реально впливає на поведінку решти членів колективу через механізм влади, забезпечуючи рух всього колективу до поставленої мети” [4, 38].

Сучасні погляди вчених на поняття „керівництво” і розкриття його сутності базуються на методологічній основі, де пріоритетними є особистісний, діалогічний підходи. Це створення умов співробітництва, партнерської взаємодії [12]. В.Стадник і М.Йохна також в основі керівництва вбачають міжособистісні стосунки: поведінка однієї людини, яка вносить зміни у поведінку, відчуття іншої людини [10, 356]. Більш конкретизована ця думка у Р.Шакурова, який визначає „керівництво” як „механізм активізації людей шляхом створення всіх необхідних умов для вияву та розвитку особистісного потенціалу членів колективу” [12, 6].

О.Кузьмін і О.Мельник, наголошуючи на взаємодії між учасниками і керівником, визначають три підходи до керівництва:

- з позиції особистих якостей: базується на використанні якостей та особистісних характеристик „ефективних” керівників;
- з позиції поведінки: в основі – усвідомленість, що ефективність керівництва залежить не від особистих якостей, а від манери поведінки керівника з підлеглими;
- ситуативний підхід: ґрунтується за з'ясування того, які стилі поведінки та особисті якості керівника найповніше відповідають конкретним ситуаціям [3, 310-311].

Така поліфонічність трактувань категорії „керівництво” зумовила різноманітність визначення вимог до особистих якостей керівника, його професійних здібностей, функціональних сторін діяльності, що узагальнюються науковцями у розробці професіограми як своєрідної моделі його особистості.

Так, досліджуючи керівництво як специфічний вид організаторської діяльності, І.Мангутов та Л.Уманський запропонували структуру особистості керівника, розподіляючи його необхідні якості на дві

категорії: „загальні” та „специфічні”. До „загальних” вони віднесли комунікабельність, загальний рівень розвитку, практичний розум, спостережливість, працездатність, активність, ініціативність, організованість, наполегливість, самостійність та самовладання. До „специфічних” - організаторське відчуття, що включає психологічну винахідливість, практичний психологічний розум, психологічний такт, здатність до емоційного впливу, а також суспільну енергійність, вимогливість, критичність та схильність до організаторської діяльності [4, 135].

Виклад основного матеріалу дослідження. Для даного дослідження важливим фактором є керівництво музично-колективною діяльністю, яке спирається на загальні концепції педагогічного керівництва. За словами Л.Венгера, педагогічне керівництво – це цілеспрямований творчий процес, який складається з кількох етапів:

- 1) планування дії, накопичення інформації про об'єкт, управління цілями і завданнями;
- 2) процес безпосереднього впливу на учнів;
- 3) аналіз результатів, узагальнення висновків і планування нових завдань.

У свою чергу, Б.Асаф'єв в основі педагогічного керівництва вбачав творчий розвиток вихованців, що дозволяє дітям набувати практичного музичного досвіду, самостійно засвоювати комплекс знань і творчо їх використовувати [1, 168].

Процес керівництва навчанням і вихованням передбачає розкриття суті педагогічної діяльності, чіткість постановки мети, найбільш ефективні засоби її досягнення, доцільні методичні прийоми емоційного впливу й упевненості в результативності своєї діяльності.

У сучасній музичній педагогіці розроблена методика непрямого керівництва музично-творчим процесом учасників у ході оптимального педагогічного спілкування. Вона спирається на загальну концепцію педагогічного керівництва і враховує специфіку музично-творчої діяльності. В основі цієї методики закладений принцип створення належного мікроклімату та сприятливих умов для творчої діяльності учасників під час виконання спільних виконавських дій, а також бажання і захоплення музично-творчою діяльністю.

В естрадному музичному колективі поняття „керівництво” виступає складним педагогічним процесом, яке часто ототожнюється з поняттям „організаторською діяльністю”. Наприклад, Л.І.Уманський зазначає, що організаторська діяльність – це завжди керівництво, головним чинником якого є динамічний процес, рух і самопросування особистості організатора до кожного з групи організуючих, їх взаємовпливів та взаємодій, єдності одне з одним [11].

Однак не завжди керівництво можна назвати організаторською діяльністю. Можна бути чудовим організатором творчого колективу й водночас поганим його керівником, і – навпаки. Адже керівництво вимагає відповідних музично-теоретичних знань, психолого-педагогічних здібностей, професійних знань, умінь і навичок.

Проте, стає зрозумілим, що організаторська діяльність є важливим елементом підготовки майбутніх керівників до роботи з естрадним колективом. За словами В.Г.Горчакової, - „це діяльність однієї людини, яка здійснює мобілізацію, координацію, взаємодію та взаємозв'язок спільно діючої групи людей на виконання різних організаційних завдань”.

Від рівня сформованості організаторських умінь у майбутніх керівників естрадних колективів залежатиме результат подальшої художньо-творчої і педагогічної роботи. Для ефективного здійснення репетиційного процесу, керівнику доведеться провести велику попередню організаційну роботу. Зокрема, Я.Сверлюк пропонує розділити її на такі напрями:

- педагогічний;
- художньо-виконавський;
- образно-змістовний; технічний.

Під час педагогічної організації керівник повинен уміти визначити на основі ідеальної моделі кінцевої мету колективу, етапи її реалізації.

Під художньо-виконавською організацією забезпечення ефективного творчого процесу, вдумливої роботи над твором. Цей вид організаторської діяльності вимагає від майбутнього керівника великої емоційної напруги, пізнавально-розумової діяльності тощо.

Образно-змістовний напрям – це методика репетиційних занять та концертних виступів, застосування виконавських прийомів, визначення шляхів реалізації поставленої мети, що охоплює такі поняття, як організація виконавської діяльності, розміщення учасників, методика роботи над оркестровою партією тощо.

Технічна організація передбачає вирішення питань, не пов'язаних з виконавською діяльністю. Її мета – організаційно-педагогічне забезпечення навчально-творчої діяльності оркестру [7, 12-13].

З вище зазначеного випливає, що без організаторських умінь, правильно побудувати навчально-творчу роботу в творчому колективі складно. Тому майбутнім керівникам естрадних колективів необхідно постійно, наполегливо і послідовно вдосконалювати організаторські здібності, застосовувати ефективні форми і методи навчальної діяльності, які забезпечували б динаміку і перспективу розвитку колективу.

Без перебільшення можна констатувати, що музична діяльність естрадного колективу, його творчі успіхи реалізуються під дією умілого керівництва од-

нієї людини, здатної повести колектив до розв'язання важливих ідейно-художніх та музично-виконавських завдань. Як слушно зауважував В.Кузнєцов, від умілого керівництва значною мірою залежить стабільність і перспектива творчого зростання учасників колективу.

Висновки. Отже, враховуючи розглянуте вище загальне поняття „керівництво”, можна стверджувати, що воно є досить складним і динамічним процесом. Для ефективного здійснення певної управлінської діяльності керівник має володіти професійними якостями, які б ґрунтувалися на педагогічних і професійних здібностях, повинен мати чітке бачення реалізації відповідної мети, уміти створити належні умови та взаємовідносини між учнями тощо. Ці та інші ознаки керівництва мають бути притаманні майбутнім керівникам естрадних колективів.

Література:

1. Асафьев Б.В. Избранные статьи о музыкальном воспитании и образовании / Б.В.Асафьев; под ред. Е.М.Орловой. – М.: Музыка 1985. – 268 с.
2. Коломінський Н.Л. Психологія педагогічного менеджменту: Навч. посібник / Н.Л.Коломінський – К.: МАУП, 1996. – 176 с.
3. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Основи менеджменту: підручник. вид. 2-ге, виправлене, доп. / О.Є.Кузьмін, О.Г. Мельник – К.: Академвидав, 2007. – 464 с. (Альма-матер).
4. Мангутов И.С., Уманский Л.И. Организатор и организаторская деятельность. / И.С.Мангутов, Л.И.Уманский – Л.: ЛГУ, 1975. – 312 с.
5. Новий тлумачний словник з української мови. / Уклад. В.Яременко, О.Сліпушко. – К. „Аковіст”. 2000. - 911 с.
6. Русинов Ф.М., Антонюк В.И. Психологические аспекты управления / Ф.М.Русинов, В.И.Антонюк – М.: Экономика, 1984. – 159 с.
7. Сверлюк Я.В. Формування готовності студентів вузів культури до роботи з дитячим духовим оркестром: Дис. ... канд. пед. наук. / Я.В.Сверлюк – К., 1999. – 168 с.
8. Сороковий А. Социально-психологические основы руководства / А.Сороковий. – М.: Экономика, 1991. – 260 с.
9. Хміль Ф.И. Менеджмент: підручник / Ф.И.Хміль – К.: Вища шк., 1995. - 351 с.
10. Стадник В.В., Йохна М.А. Менеджмент: підручник. Вид. 2-ге, випр., доп. / В.В.Стадник, М.А.Йохна. – К.: Академвидав, 2007. – 472 с. (Альма-матер).
11. Уманский Л.И. Психология и педагогика работы организатора / Л.И.Уманский – М., 1984. – 193 с.
12. Шакуров Р.Х. Социально-психологические основы управления: руководитель и педагогический коллектив / Р.Х.Шакуров – М.: Просвещение, 1990. – 208 с.
13. Шегда А.В. Основы менеджмента: учеб пособие / А.В.Шегда. – К.: Знання, КОО, 1998. – 512 с.